

Runājot dejas valodā

AIJA KAUKULE

Jaunie un talantīgie kustību mākslinieki ELĪNA un RŪDOLFS GEDIŅI katrs individuāli jau ievīkuši spilgtus un paliekošus zīmējumus Latvijas laikmetīgās dejas un kustību mākslas ainavā. Gan Elīnas, gan Rūdolfas radošajā kontā ir teātra, operu un laikmetīgās dejas izrāžu kustību partitūras, uz deju grīdas nereti iznākot arī viņiem pašiem. Pirms gada kļuviši par laulātu pāri arī dzīvē, mākslinieki radošos spēkus apvienojuši viņu pirmajā divantes dejas izrādē – tandēmā kopā ar vizuālajiem māksliniekiem Kristu un Reini Dzudzilo tapusi izrādē "Ļoti labas minūtes", domājot par trešo pāri – vācu domātāju Valteru Benjaminu un viņa mīlestību, latviešu režisoru Asju Lāci. 27. oktobrī Dailes teātra Lielajā zālē iecerētā pirmizrāde nu gaida skatītājus pēc ierobežojumu atcelšanas.

Arī neesot laikmetīgās dejas aizrautīgiem cienītājiem, Elīnas un Rūdolfas Gediņu darbu lasītāji nevar nepamanīt teātra un operas iestudējumu programmās – labu tiešu spilgtāko kustību zīmējumu pēdējo gadu izrādēs veidojuši viens vairs otrs mākslinieks. Šīs sezonas "Spēlmaņu nakts" balvai izvirzīts gan "Dirty Deal Teatro" iestudējums "Triptihs: Džeks Uzšāvējs, Skittles, Ludzas kadrija", gan teātra "Kvadrifrons" izrādē "Nēmiz pāl!", kuru horeogrāfiju veidojis Rūdolf Gediņš.

Tāpat teātra balvai izvirzīta arī Jaunā Rīgas teātra izrādē "Klāvas tantes skūpsts" (režisors Uldis Tīrons) un Latvijas Nacionālā teātra izrādē "Sapnis vasaras naktī" (režisors Elmārs Senkovs), kuru kustību režisore ir Elīna Gediņa – mākslinieces kontā jau ir 2019./ 2020. gada "Spēlmaņu nakts" balva par izrādēm "Tukšais zieds (Jerma)" Nacionālajā teātrī un "α Sapiensi" ar teātra apvienību "Esarte" Valmieras vasaras teātra festivālā. Izrādē "Ļoti labas minūtes" Elīna un Rūdolf Gediņš pirmoreiz būs gan kustību autori, gan izpildītāji, uz skatuves esot divatā.

– Izrādē "Ļoti labas minūtes" pirmizrādi ar skatītājiem nepiedzīvos jau otrreiz. Pirmā nenotika pagājušajā decembrī. Kāda ir jūsu sajūta laikā, kad izrādes, idejas brīdi pa brīdim jāiesaldē vai jārestartē?

Elīna Gediņa: – Varētu likties, ja vienreiz jau tā bijis, tad otrreiz būs vieglāk, bet tā nav. Ir vēl kaut kā satriecošāk. Pat nesagaidot lokdaunu, nojautam, ka atkal nevarēs rādīt izrādi, bet tomēr strādājam un cerējam, ka kaut kādā mistiskā veidā tas varēs notikt. To-

mēr bija arī laime nelaimē – pirmoreiz izrādei neiznākot, varējām salīdzinoši ilgu laiku mēģināt īstajā mērogā un scenogrāfijā, kas normālos apstākļos nebūtu iespējams pārējo repertuāra izrāžu uzbūvēju un nobūvēju dēļ. Reizē šajā divainajā sezonā veidojās lieli darbu sastrēgumi, un man pašai izkristalizējās, ka šādi varu strādāt tikai īstermiņā. Mans radošais ritms ir ļoti lēns, kas paredz ilgu laiku katru darbu gan izdomāt, gan realizēt, gan – pēc tā pienācīgi atjēgties. Šoreiz atjēgšanās īsti nebija – tieši šo deficitu šobrīd jūtu. Pašreizējā starptāvokli vieglāk nekļūst.

– Kā šobrīd māksliniekam tikt galā ar šo "vieglāk nekļūst"?

Rūdolf Gediņš: – Uz mīlām mēģinām viens otru uzmundrināt. Ja ik pa laikam viens sakņup, tad otrs bužina augšā. Visu dara labāku tas, ka esam ne tikai līdzradītāji un līdzizpildītāji, bet arī dzīves partneri.

Elīna: – Līdzdzīvotāji! Un vīns arī reizēm palīdz (smejas).

– Katrs atsevišķi un arī divatā esat arvien bijuši tuvu mā teātrim, veidojot gan kustību partitūras, gan paši piedaloties izrādēs kā dejojāji. Vai tādēļ jūsu pirmajai kopīgajai dejas izrādei jānotiek teātrī?

Elīna: – Mūsu kopizrādes radišanas laiks lielā mērā sakrīt ar mūsu līdzdzīvošanas sākumu. Tā ir liela daļa mūsu kopējās dzīves. Tāpēc tas ir vēl jo sāpīgāk, ka izrādei neizdodas nokļūt līdz skatītājiem. Bet izrādes ceļš līdz teātrim ir garš, vairākos posmos. Sākums tam bija Valtera Benjaminas "Maskavas dienasgrā-

not, ka tas būs Dailes teātrī. Diezgan ilgi, gandrīz gadu, radījām kustību materiālu. Jau gatavu to iedevām vizuālajiem māksliniekiem – Kristai un Reinim Dzudzilo. Mūsu radītais kustību materiāls kalpoja kā ekvivalents lugai teātrī, kustību dramaturģija, ko abiem Dzudzilo ietērpt vizuālā valodā. Šim divām mākslām sarunājoties, radās "Ļoti labas minūtes", un Dailes teātris bija mūsu trešā pietura. Tikko bija nomainījusies Dailes teātra vadība, un, pazīstot Viesturu Kairišu, šķita, ka viņš noteikti virzīs teātri laikmetīgāka teātra virzienā, tāpēc likās, ka tas, ko piedāvājam, varētu skatītājiem piedāvāt atšķirīgu teātra formu, ne tikai tekstā balstītas tradicionālas izrādes, bet arī vizuālu teātri.

– Vācu 20. gadsimta domātājs Valters Benjamins un viņa lielā romantiskā aizraušānās, latviešu teātra režisore Asja Lācis. Lielais cilvēks, kurš kļūst mazs mīlestības dēļ, esot viena no tēmām, kas piesaistījusi.

Elīna: – Šī tēma – liels un mazs vienlaikus, un tas, kā tie eksistē vienā cilvēkā, – man ir ļoti saistoša. Es daudz smaidīju, lasot šo grāmatu. Domāju, tas ir arī teksta ritma un vārdu lietojuma dēļ. Un ir arī otra tēma – sievietes marginalizācija vai atstāšana otrā plānā. Asju Lācis vēsturiski un arī tajā, ko varam lasīt šodien, ļoti reti min kā patstāvīgu un pašpietiekamu māksliniecī. Viņu vienmēr min kopā ar kādu no lielajiem vīriešiem – vai tas būtu (Bernhards) Reihs vai Valters Benjamins, vai Linards Laicens. Man tas liek domāt par to, ko tas sievietei nozīmē – būt blakus vai "aiz".

« **Noteikti izrādē daudz vairāk ir par mums. Nevis vienmēr par mums kopā, varbūt pat vairāk par katru no mums atsevišķi.**

mata". Lasišanas laikā pieķēru sevi pie domas, ka man patīk, kā viņš raksta jeb, pareizāk sakot, – kā viņš veido teikumus. Viņš raksta ļoti precīzi. Pat horeogrāfiski. Man bija jādomā par to, vai varu būt tikpat precīza kā Benjamins vārdos arī savā medijā, kas ir kustība. Lasot atzīmēju teikumus, kas man šķiet dinamiski. Pēc tam Rūdis lasīja savu grāmatu ar tādu pašu aicinājumu pasvītrot, un tad salīdzinājām, cik daudz šie atzīmētie teikumi saskan.

– Saskanēja?

Elīna: – To bija diezgan daudz, bet tas vairāk bija interesanti nekā izšķiroši. Tur sāka dzimt ideja par kopīgu izrādi, tad vēl noteikti nezi-

Rūdolf: – Veids, kā Valters ir formulējis savas sajūtas un attiecības ar Asju, ir jēgpilns un šarmants, bet mēs šajos apgalvojumos esam ielikuši mūs pašus. Izrādē noteikti daudz vairāk ir par mums nekā kā par Asju un Valteru. Gan par mums abiem kopā, gan par katru atsevišķi.

– Cik pazīstamam skatītājam jābūt ar "Maskavas dienasgrāmatas" tekstu, lai lasītu to dejas valodā?

Elīna: – Tas noteikti nav priekšnosacījums. Var pat nezināt, kas ir Benjamins, bet, ja ir jau kādas zināšanas, tad var atklāt vēl kādu izrādes slāni.

Rūdolf: – Tas noteikti nav grāmatas inscenējums.

KARĪNAS MIEZĀJAS FOTO

"Ja ik pa laikam viens sakņup, tad otrs bužina augšā. Visu dara labāku tas, ka esam ne tikai līdzradītāji un līdzizpildītāji, bet arī dzīves partneri," stāsta kustību mākslinieki Elīna un Rūdolf Gediņi.

– Un tomēr – šeit priekšplānā iznāk dejas, kas teātra izrādē parasti ir tikai viens no elementiem. Vajadzīga drosme, lai tieši deju izvirzītu centrā, uz lielās skatuves?

Elīna: – Kad tu saki par drosmi, atceros, ka 2015. gadā taisīju solo izrādi "Korpuss". Kad jau bija notikusi pirmizrāde, man visi teica, ka es esot tik drosmīga – solo izrādē taču! Man pat prātā nebija ienācis, ka tas būtu kaut kā drosmīgi. Man šķiet – es taisu izrādi, jo gribu kaut ko teikt. Arī tagad, nu jau ilglaicīgi strādājot ar Rūdi, esam tā saauguši ar materiālu un ideju, ka vienkārši meklējam labākos risinājumus, lai izrādē būtu tieši tāda, kādu iztēlojamies.

Rūdolf: – Tuvākais drosmei ir bijis priecīgs satraukums, ka kaut kas solās notikt. Nav bijis bailu, kuru pārvarēšanai nepieciešama drosme, jo ir bijis daudz laika rūpīgi pieņemt lēmumus, nekas nav noticis pavirši vai bez iemesla. Gan mums divatā, gan vakaros ar Kristu un Reini, ko esam pavadījuši domājot, bijis ne tikai daudz labu minūšu, bet arī stundu. Pārliecību rada arī tas, ka pēc iekšējās pirmizrādes sa-

nēmām daudz labu vārdu no dažādiem cilvēkiem. Dzīvojot šajā sajūtā, vienkārši gribam, lai izrādē sastop vairāk skatītāju.

– Reiņa un Kristas Dzudzilo skatuve kā sarkans kubs raisa daudz asociāciju, bet tagadējo notikumu fonā tas liekas īpaši trāpīgs kā ierobežota dzīves telpa pārim, kam, citējot izrādes pieteikumu, iespējamas gan attiecību ziemas, gan vasaras.

Elīna: – Jā, šis kubs kļūst par tādu kā attiecību boksa ringu. Izrādē ir daudz spēles, gan savstarpējo attiecību, gan – domino. Piemēram, ja tas ir strīds, tad tā ir spēle "kurš uzvarēs", bet tikpat labi spēlei var būt seksuāls raksturs. Ir ļoti dažādas līdzpāstāvēšanas iespējas.

Rūdolf: – Darba līdzautori, Krista un Reinis, to veidoja diezgan apzināti un, atsaucoties uz šo pandēmijas ieslogotību, vēlējās, lai esam ierobežoti telpā. Boksa rings ietver arī sāncensības garu. Arī domino spēle ir process, ko nevar darīt viens. Tavš gājiens dod iespēju otra gājienu, bet galu galā – uzvar tikai viens, kamēr otrs zaudē.

Elīna: – Ir iespējams neizšķirts, bet tas neskaitās.

– Kā noturēt neizšķirtu radošā pāri? Krista Auznieka, kā arī Kristas un Reiņa Dzudzilo nesen uzvestās kameroperas "Tagadne" uzvedumā bijāt kustību mākslinieces un izpildītāja attiecībās.

Elīna: – Mums ir bijuši vairāki darbi, kur strādājam kopā, bet atšķirīgās pozīcijās vai lomās. Man šķiet, ka mums nav ar to problēmu. Esmu piefiksējuši, ka jutos ļoti droši, ja Rūdis ir klātesošs. Mums ir bijusi arī situācija, kad abi strādājam vienlaikus vienā teātrī, bet atšķirīgās zālēs, un šī apziņa, ka Rūdis arī ir teātrī, kaut citā telpā, mani nomierina.

Rūdolf: – Mēs viens otram uzticamies un palīdzam, arī strādājot pie atsevišķiem iestudējumiem. Izmantojam to, ka pārstāvam vienu nozari un lielos vilcienos "dalām" arī gaumi vai standartus. Dažādi sadarbības modeļi, protams, prasa pielāgošanos un saspīlējumus ir neizbēgami, bet mums patīk būt kopā. Arī strādājot.

– Jūs mājās dejojat?

Rūdolf: – Dažkārt apķeramiem un pašūpojamiem (smejas). Bet, jā, reizēm ir šādas tādas virtuves dejas. **KZ**